

”Att engagera är tricket.”

Föreningsliv och civilsamhälle

Föreningslivet i Norrbotten

Norrbotten har en rik föreningshistoria som sträcker sig över 200 år tillbaka. Exempel på tidiga organisationer är nykterhetsrörelsen, väckelserörelsen, arbetarrörelsen och idrottsrörelsen. I regionen finns idag över 6000 organisationer med lång tradition av att bidra till samhällsutvecklingen. Drygt 15 000 anställda sysselsätts och genererar tillsammans intäkter på nästan 7 miljarder kronor. Den ideella sektorn omsätter alltså betydande summor varje år och ger viktiga bidrag till kommuners och landets skatteintäkter genom löner, försäljning och inköp. Genom att allmännyttan/medlemsnyttan sätts före vinstintresset och verksamheten bedrivs utifrån demokratiska värderingar bidrar dessa verksamheter till den sociala ekonomin. Civilsamhället spelar också en viktig roll i så kallad inkluderande innovation, där nya lösningar på samhällsliga behov utvecklas av och tillsammans med brukargrupperna.

Norrbottens organisationer är främst verksamma inom intressebevakning och religiös verksamhet, sport och fritidsverksamhet, konstnärlig och kulturell verksamhet, sociala insatser, utbildning och detaljhandel. Behovet av ökade resurser är stort i Norrbottens civilsamhälle, i form av finansiering, personal och ideella insatser. Flera föreningar bygger verksamheten på ideellt arbete bland medlemmar och allmänhet, samtidigt som många medlemmar är passiva och rekryteringen behöver öka och bli mer inkluderande. Finansiering sker genom offentliga medel i form av verksamhetsstöd, projektmedel, ibland lönebidrag och ersättningar.

Utmaningar som organisationer generellt står inför idag

- Långsiktig verksamhet och planering försvåras av att offentliga medel ofta är begränsade, kortsiktiga och tidskrävande att söka.
- Vissa organisationer erhåller ersättning från stat, kommun eller landsting för att utföra uppdrag inom vård, skola och omsorg, men regelverket för offentliga upphandlingar missgynnar ofta civilsamhälleliga organisationer.
- Idéburna organisationer särartsstämplas lätt då de präglas av ideellt syfte och värdegrund, vilket lätt ger ofördelaktiga villkor för sektorn vad gäller tilldelning av resurser, förutsättningar att konkurrera med privata aktörer vid upphandlingar mm.
- Organisationernas ideella arbetsinsatser tas ofta för givna av omvärlden, men ideella aktörer behöver också ekonomiska resurser för att långsiktigt kunna bedriva verksamhet. (Några förslag som lyfts på nationell nivå är treårsplaner för föreningsstöd, samordning av bidrag, avsättning av medel till en fond för samverkan med mera.)
- Kortsiktig projektfinansiering är oförenlig med långsiktigt hållbar verksamhet.
- Underrepresentation i föreningar av yngre, urbana, lågutbildade och lågavlönade personer utan familjetradition av föreningsengagemang.

- Det behövs mer kunskaper om vad civilsamhället utför och bidrar med inom och utom civilsamhället. Organisationerna behöver värderas som kunskapsbank och demokratisk resurs. Deras samverkan med andra aktörer är ett arbete som behöver ersättas.

Edeforsbygden

I Edeforsbygden finns 38 föreningar som representerar vitt skilda intresseområden, från skoteråkning till bevarandet av bondskan. Föreningslivet är starkt av tradition, men många vidtalade vittnar om att fler engagerade sig förr. Det fanns till exempel flera ungdomslag i fotboll, idag finns endast två mixade lag för alla åldrar. Utvecklingen är likadan inom kyrkan. Edefors har gått in i Bodens pastorat och nu har kyrkan knappt några ungdomar i konfirmandåldern. Orsakerna till nedgången i föreningsengagemang är flera. Människor är idag mindre benägna att binda upp sig, och det finns fler aktiviteter att välja bland.

De som idag är aktiva i bygdens föreningar har ofta vuxit upp i föreningsaktiva hem och bär med sig engagemanget som tradition. Några respondenter ger bilden av att folk gärna vill engagera sig men det ska ske spontant, när man har tid och lust.

”Möjligheter finns, som att bygga padelhall och att utveckla idrottsföreningen. Det måste inte gå ut på att ha ett a-lag i fotboll utan att verka för motion för alla och inkludera alla och hitta nya vägar.” Också kyrkan får ta nya grepp:
”Istället för att folket kommer till kyrkan får kyrkan komma till folket”.

Förhoppningen ligger i att det flyttar in nytt folk som vill bidra. Många som är drivande idag kommer att gå i pension inom några år och då är frågan hur föreningslivet ska fortsätta. Helt klart är att man måste tänka på nya sätt.

”Det är ju kul att vara med andra tycker jag och lära känna nya människor och känna att man är en del av någonting. Men många kanske inte vill vara en del av nåt, de vill vara liksom själv. Det är möjligt.”

Möte med föreningarna

Den 15 mars bjöd projektet in representanter från föreningarna i bygden. Här följer en sammanfattning av samtalet:

Utmaningar och behov

Det behövs fler aktiviteter för barn och unga men få vuxna är beredda att jobba ideellt.

Åldrande medlemsunderlag. Samma personer sitter i styrelserna i flera föreningar. Förnygring och förnyelse behövs.

Få fler att jobba ideellt i styrelser och ställa upp som ledare för barn/unga. Arvode krävs.

Finansiering av projekt tar tid och är svårt.

Förväntan från samhället idag på att föreningar ska jobba mer projektdrivet, semiprofessionellt, och äldre medlemmar är skolade i att jobba och tänka ideellt.

Svårt att arbeta långsiktigt när bidrag eller projektstöd ger begränsade resurser.

Resurser att värna och utveckla

Arbetet för asylgruppen på Klippan, uppskattad verksamhet.

Barnverksamhet i kyrkans regi.

Möten IRL, framför allt för äldre. Ett positivt exempel är handarbetsgruppen för äldre kvinnor

Att kyrkan har kvar expedition och församlingshem, att det finns personal kvar i byn som känner människorna.

Idéer

- kommunen kan tillsätta en föreningskonsulent som kan bistå föreningar med ansökningar
- sommarjobb för unga inom kultursektorn
- jobba mer för att integrera de asylsökande i föreningslivet (Jfr projektet Hej Främling)
- ordna en Föreningarnas dag där allmänheten får inblick i vad föreningarna gör, och avsluta dagen med gemensam middag/möte för alla föreningarna
- gör det lätt att lära sig styrelsearbete
- tänka på hur man talar om möten och styrelseuppdrag, så att det inte låter för krävande (t ex använda ordet "träff" istället för "möte")
- använda digital skärm på Coop för att informera om föreningsaktiviteter i bygden
- kommunen ska ha en eventkalender där man kan se vad som är på gång i föreningslivet
- samverka med skolan, som tidigare, i aktiviteter som prova på hantverk mm
- Effektivisera föreningsarbetet genom ett paraply för att samordna aktiviteter. Dela upp sig efter specialiteter, renodla.

Några tankar om hur Edek kan stötta föreningarna

- Informera föreningarna om vad man gör och vilken hjälp man kan erbjuda.
- Bjud in föreningarna till träffar regelbundet.
- Bjud in kommun och region och låt dem berättar om stödformer.
- Skicka nyhetsbrev.
- Använd Edentytt som kommunikationskanal. Involvera fler att skriva.
- Bjud in kommunrepresentant, representanter från byaföreningar som berättar vad de gjort eller vad de vill göra framåt. "Hur kan vi utveckla vår förening?"
- Tillsätt en tjänst för att aktivt stötta föreningarna, precis som näringslivstrategiska arbetet.

Vet du att...

- 80 procent av Sveriges vuxna befolkning är medlemmar i en eller flera av landets idéburna organisationer.
- Vanligast är medlemskap i fackförening, företagarorganisation, idrotts- eller friluftsförening. Värdet av de ideella insatserna i sektorn motsvarar 300 000 helårsarbeten, vilket är dubbelt så omfattande som lönearbetet inom sektorn.
- Idéburna organisationer under historiens gång har bidragit till många nytänkande tjänster och verksamheter, ex försäkringar, barnomsorg och studiecirklar. Flera av dessa tjänster har så småningom blivit ordinarie delar av dagens offentliga, privata och idéburna utbud.
- Bodens kommun utsågs av Sveriges föreningar till Sveriges föreningsvänligaste kommun år 2020. Urvalet grundas på ledorden självständighet, respekt, delaktighet i strategier och goda villkor att verka. Dialog prioriteras, med återkommande möten.

”Allt går att lösa!”

”Ändamålet är social gemenskap.”